

Szczepienia za i przeciw – czy
możliwy jest kompromis ?

Dr n. med. Ewa Duszczyk

Choroby zakaźne

- towarzyszą ludzkości „od zawsze”
- wywołują epidemie i pandemie
- powodują powikłania i zgony
- czy nadal są groźne?
- jak im zapobiegać?

Ubiór lekarza podczas epidemii dżumy (Niemcy, XVII w.) oraz współczesny

Zasady zwalczania chorób zakaźnych

- Unieszkodliwienie źródeł zakażenia
- Przecięcie dróg szerzenia się zakażenia
- Uodpornienie populacji poprzez masowe szczepienia

Co wiedzą pacjenci

- Klasyczne choroby zakaźne wieku dziecięcego wydają się nie stanowić ryzyka
- Zagrożenie życia w chorobach infekcyjnych jest kojarzone z posocznicą i neuroinfekcjami

Wysypka krwotoczna

Szczepienia ochronne to najskuteczniejsza metoda ochrony przed groźnymi chorobami

- ✓ WHO: szczepienia to jedno z największych osiągnięć medycyny
- ✓ WHO i UNICEF(2011r.) *„...dzięki szczepieniom rocznie zapobiega się 2-3 mln zgonów z powodu błonicy, tężca, krztuśca, odry...”*
- ✓ raport NIZP-PZH o sytuacji zdrowotnej (2013r.)
„...sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych w Polsce jest stabilna dzięki Programowi Szczepień Ochronnych...”

Mamy wiele szczepionek - tylko nie zawsze je doceniamy

Poglądy przeciwników szczepień

„Szczepienia są potwornym, nieślubnym dzieckiem błędu i ignorancji, które nigdy nie powinny mieć miejsca w higienie, czy medycynie. Nie wiercie w szczepienia – tę ogólnoswiatową iluzję, tę nie naukową praktykę, zabobon z konsekwencjami mierzonymi łzami i cierpieniem bez końca”

Polacy popierają szczepienia

- ✓ 92% zwolenników
[ok. 95-99% poziom wyszczepialności szczepionkami bezpłatnymi]
- ✓ 2- 4% przeciwników
- ✓ 2- 4% nie ma zdania

Poszukujemy informacji o szczepieniach w Internecie

- ✓ środowisko Web 2.0
  - blogi, fora dyskusyjne, fora społecznościowe Facebook, Twitter, Wikipedia, You Tube
  - strony www
- ✓ ....„czy warto szczepić maluchy?” ...
- ✓ wiele niepotwierdzonych informacji o szczepionkach
- ✓ wątpliwości rodziców
  - jaką szczepionkę wybrać?
  - czy mnie na nią stać?
  - „między młotem a kowadłem”

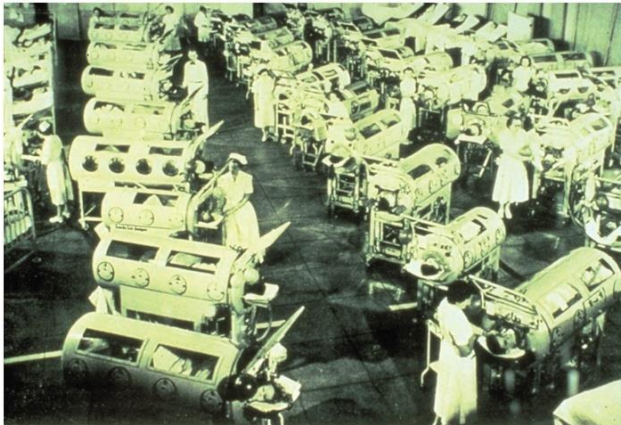
Lekarze i pielęgniarki cieszą się największym zaufaniem w przekazie informacji o szczepieniach

Ospa prawdziwa

Tej choroby już
nie ma

Poliomyelitis

Wybór strategii szczepień

Szczepienia obowiązkowe (bezpłatne)

- gruźlica
- wzwB
- DTP: błonica/tężec/krztusiec
- poliomyelitis
- Hib
- MMR: odra/świnka/różyczka

DOBRE TRADYCJE

Szczepienia zalecane (odpłatne)

- pneumokoki
- rotawirusy
- ospa wietrzna
- meningokoki
- grypa
- wzw A
- kleszczowe zapalenie mózgu

NOWY TEMAT

Szczepienia zalecane są tak samo ważne jak szczepienia obowiązkowe

W jakich sytuacjach wskazana jest najszersza ochrona dziecka?

szczepionki bezpłatne + zalecane

- ✓ pobyt w żłobku i przedszkolu
- ✓ starsze rodzeństwo
- ✓ dzieci rodziców pracujących w szpitalu
- ✓ plany wyjazdów zagranicznych (zależy od kraju)
- ✓ częste pobyty w szpitalu z powodu choroby przewlekłej lub innych przyczyn (np. wcześniaki)
- ✓ choroba przewlekła u osoby z bliskiego otoczenia (grypa, ospa wietrzna)
- ✓ miejsce zamieszkania (w tym powracający z innych krajów¹⁾)

Szczepienia określonych grup wiekowych i zróżnicowanie wskazań

Niemowlęta i dzieci do 2-3 r.ż.

Specjalne wskazania do szczepień

- ✓ wcześniaków
- ✓ dzieci z alergią
- ✓ dzieci z chorobami neurologicznymi
- ✓ dzieci z zaburzeniami układu odporności

Szczepienie osób z bliskiego otoczenia dziecka

- ✓ nastolatki
- ✓ dorośli
- ✓ osoby starsze
- ✓ grupy ryzyka (choroby przewlekłe i towarzyszące, immunosupresja)
- ✓ szczepienia kobiet w ciąży (przeciw grypie i krztuścowi)

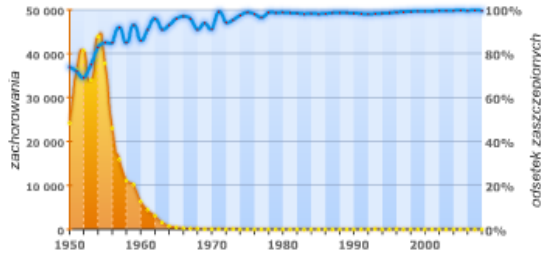
Czy choroby zakaźne są nadal groźne?

Umieralność dzieci poniżej 5 lat

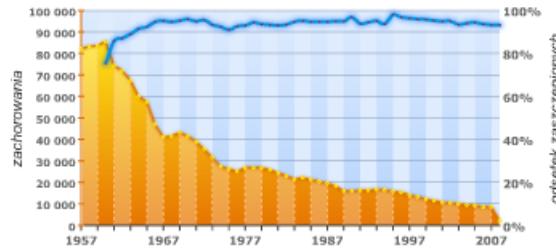
- Ogólna liczba zgonów – 8,78 mln
- Choroby zakaźne – 5,92 mln (68%)
- Zapalenie płuc – 1,58 mln
- Biegunka – 1,34 mln
- Malaria – 732 000
- HIV/AIDS – 201 236

Wpływ szczepień ochronnych na występowanie chorób zakaźnych w Polsce

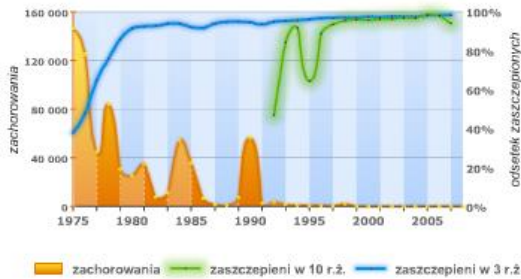
błonica

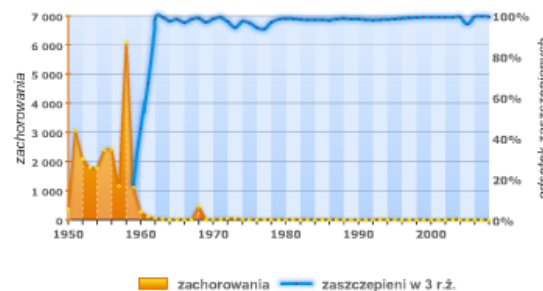
gruźlica

odra

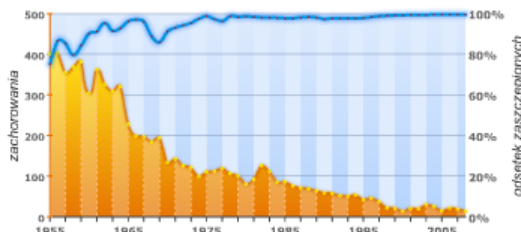
polio

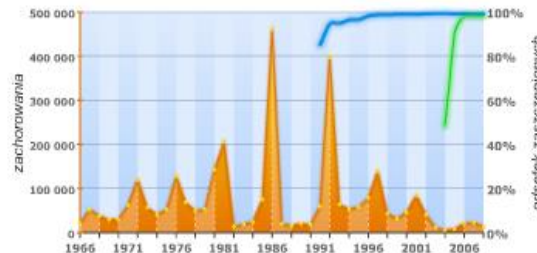
Czynniki wpływające na spadek zachorowań z powodu chorób zakaźnych:

- ✓ szczepienia
- ✓ antybiotyki
- ✓ poprawa higieny i warunków życia (głównie dostęp do czystej wody)

tężec

różyczka

Masowe szczepienia

- Zabezpieczają nie tylko dzieci szczepione
- Zmniejszają prawdopodobieństwo zachorowań dzieci nie zaszczepionych

Brak realizacji szczepień przez rodziców.

- Zaniedbanie.
- Obawa przed niepożądanym odczynem poszczepiennym (często oparta o dane nie zweryfikowane jakościowo i ilościowo, domniemane).
- Przekonanie: o nieskuteczności, wręcz szkodliwości szczepienia; braku potrzeby szczepień wobec malejącej zapadalności na daną jednostkę chorobową... itd.

Niepożądane odczyny poszczepienne

Definicja:

„Jest to medyczny objaw czasowo związany ze szczepieniem, który może być spowodowany wieloma przyczynami”.

- Odczyny miejscowe i ogólne

Jakie objawy występują najczęściej ?

- Ból, naciek zaczerwienienie w miejscu podania szczepionki
- Stan podgorączkowy lub gorączka
- Rozdrażnienie, brak łaknienia

Ruchy antyszczepionkowe

- Znaczącym zagrożeniem jest stanowisko szeregu lekarzy (niekoniecznie pediatrów), którzy w swoich wypowiedziach bagatelizują rolę szczepień, a nawet deklarują się jako ich przeciwnicy.
- Zjawisko to najczęściej wynika z braku elementarnej wiedzy na temat szczepień
- Opinie takie są z dużą skrupulatnością cytowane przez rodziców odmawiających zgody na szczepienie dzieci

Czy szczepionki są bezpieczne ?

- Proces wprowadzenia na rynek nowej szczepionki jest bardzo skomplikowany i trwa wiele lat
- Szczepionki podlegają bardziej restrykcyjnym badaniom niż leki
- Są jedynym produktem leczniczym, którego każda seria jest badana przed dopuszczeniem na rynek

Badania kliniczne

- W żadnym z wiarygodnych badań naukowych nie potwierdzono związku pomiędzy szczepionką MMR a autyzmem

Jak powinno się rozmawiać z rodzicami o szczepieniach ?

- spokojnie ich wysłuchaj
- rzeczowo odpowiadaj na ich pytania i wątpliwości
- zachęcaj ich do zadawania pytań
- nie obrażaj się na nich (a w żadnym wypadku nie obrażaj ich !!!)
- wyjaśnij, jakie konsekwencje grożą nie zaszczepionemu dziecku
- szanuj autonomię rodziców i prawo do podjęcia decyzji
- gdy pomimo wyjaśnień rodzice nie zgadzają się na szczepienie, wyjaśnij, w jakich sytuacjach muszą zgłosić ten fakt i kiedy powinni zgłosić się z dzieckiem do lekarza.

- Informowanie o potencjalnych NOP jest elementem procesu **kwalfikacji** do konkretnego szczepienia
- wytłumaczenie rodzicom czym jest NOP
  - Zdarzenie medyczne czasowo powiązane ze szczepieniem
  - Nie musi zająć związek przyczynowo-skutkowy
  - Nie wszystko co wystąpi po szczepieniu jest wynikiem jego podania
- Określenie częstości poszczególnych działań niepożądanych
  - Zarówno miejscowych jak i ogólnych
- Przygotowanie rodzica do ewentualnego działania
  - np. nazwa i dawka leku przeciwgorączkowego

Pytania o NOP

- przemijający charakter objawów, brak trwałych następstw vs. korzyści wynikające z podania szczepienia (mimo NOP)
- Co zrobić, aby zmniejszyć ryzyko ponownego wystąpienia NOP
  - Zamiana szczepionek, np. DTPw na DTPa
  - Ograniczona liczba NOP stanowi przeciwwskazanie do podania kolejnej dawki (anafilaksja, encefalopatia po DTP)
  - Podanie leków przeciwgorączkowych profilaktycznie, np. drgawki gorączkowe jako NOP
  - Obserwacja 30 min (lub dłużej) po podaniu szczepienia

Liczba immunogennych białek i polisacharydów w szczepionkach na przestrzeni 100 lat

1900	1960	1980	2000
Szczepionka białka	Szczepionka białka	Szczepionka białka	Szczepionka białka
Ospa prawdziwa ~ 200	Ospa ~ 200 prawdziwa Błonica 1 Tężec 1 Pw ~ 3000 Polio 15	Błonica 1 Tężec 1 Pw ~ 3000 Polio 15 Odra 10 Świnka 9 Różyczka 5	Błonica 1 Tężec 1 Pa 2-5 Polio 15 Odra 10 Świnka 9 Różyczka 5 Hib 2 Ospa wietrzna 69 Pneumokoki 7 WZW B 1
Razem ~ 200	~ 3217	~ 3041	~ 123-126

Co zrobić, jeśli rodzice nie zgadzają się na szczepienie

Oświadczenie potwierdzające powiadomienie i poinformowanie o obowiązkowym i zalecanym szczepieniu ochronnym oraz niewyrażenie na nie zgody^a

.....
miejscowość, data

Oświadczenie

Oświadczam, że jestem przedstawicielem ustawowym/opiekunem faktycznym* (w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta) małoletniego ..... (imię i nazwisko małoletniego).

Potwierdzam, że zgodnie z art. 17 ust. 9 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. Nr 234, poz. 1570, z późn. zm.) zostałem powiadomiony przez ..... (imię i nazwisko lekarza) o obowiązkowym szczepieniu ochronnym przeciwko ..... (podać nazwę jednostki chorobowej) oraz że zostały mi przekazane wszelkie informacje dotyczące tego szczepienia i je zrozumiałem. Otrzymałem również zadawalające odpowiedzi na wszystkie zadane przeze mnie pytania i zrozumiałem udzielone mi odpowiedzi.

Oświadczam, iż świadom skutków dla zdrowia małoletniego oraz konsekwencji prawnych za odmowę podania się obowiązkowym szczepieniom ochronnym, **nie wyrażam** zgody na wykonanie obowiązkowego szczepienia ochronnego przeciwko ww. chorobie/chorobom.

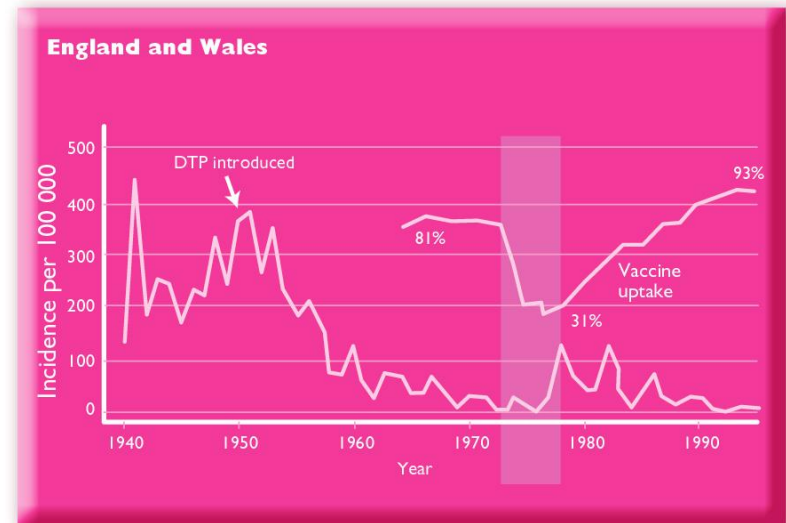
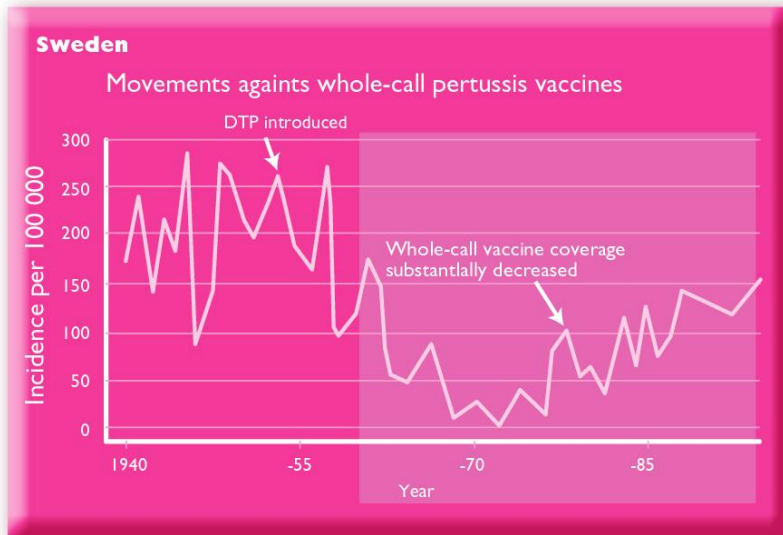
Ponadto potwierdzam, iż zostałem poinformowany o zalecanym szczepieniu ochronnym przeciwko ..... (podać nazwę jednostki chorobowej). Uzyskane informacje zrozumiałem.

Oświadczam, że **nie wyrażam** zgody na wykonanie zalecanego szczepienia ochronnego przeciwko ww. chorobie/chorobom.

.....
Czytelny podpis
przedstawiciela ustawowego/opiekuna faktycznego*

* niepotrzebne skreślić

Epidemiologia a aprobata szczepień

Podsumowanie

- ✓ szczepienia są najskuteczniejszą metodą ochrony przed chorobami zakaźnymi
- ✓ rodzice podejmują decyzję o realizacji szczepień oraz zakresie ochrony
- ✓ szczepiąc dajemy dziecku szansę ochrony przed wieloma groźnymi chorobami zakaźnymi
- ✓ lepiej zapobiegać chorobom niż ponosić koszty leczenia i opieki nad ciężko chorymi dziećmi
- ✓ **szukając informacji o szczepieniach oceniamy wiarygodność źródła informacji**
- ✓ **apelujemy do Ministerstwa Zdrowia o rozszerzenie listy szczepień obowiązkowych w najbliższej przyszłości**

Szukajmy informacji o szczepieniach na stronach autoryzowanych przez instytucje związane ze zdrowiem

ptwakc.org.pl

Strona główna >>

Medycyna Praktyczna - Szczepienia

Kwartalnik "Medycyna Praktyczna - Szczepienia" - pierwsze i jedyne czasopismo specjalistyczne w Polsce kompleksowo poświęcone szczepieniom i chorobom, którym można zapobiegać poprzez szczepienia (kontynuacja serii "Medycyna Praktyczna suplement Szczepienia" wydawanej od 2004 r.).

Nieodpłatnie dla wszystkich członków Polskiego Towarzystwa Wakcynologii

Strona główna
Rząd Główny
Zjazdy i konferencje
Konkursy ofert
Komunikaty i uchwały
Wybory Zarządu
2012-2014
Suplement "szczepienia"
Medycyna Praktyczna -
szczepienia

Wydział Szczepień portal wakcynologii

www.wydzialszczepien.pl

INSTYTUT
"POMNIK - CENTRUM ZDROWIA DZIECKA"

Szczepienia Ochronne

www.szczepienia.czd.pl

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
w Krakowie

www.pis.gov.pl

Główny Inspektorat Sanitarny

ZASZCZEP W SOBIE CHĘĆ SZCZEPIENIA

www.szczepienia.gis.gov.pl

szczepienia info

OGÓLNOPOLSKA KAMPANIA
PROFILAKTYKI ZAKAŻEŃ
MENINGOKOKOWYCH

www.szczepienia.info.pzh.gov.pl